

Sygn. akt II Ca 609/14

POSTANOWIENIE

Dnia 14 października 2014 r.

Sąd Okręgowy w Świdnicy, II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Aleksandra Żurawska

Sędziowie: SO Alicja Chrzan

SO Jerzy Dydo

Protokolant: Agnieszka Ingram-Ciesielska

po rozpoznaniu w dniu 14 października 2014r. w Świdnicy

na rozprawie

sprawy z wniosku D. M. (1) i I. S.

przy udziale H. M. i R. M.

o zniesienie współwłasności i dział spadku po D. M. (2) i W. M.

na skutek apelacji uczestniczki H. M.

od postanowienia Sądu Rejonowego w Wałbrzychu

z dnia 29.05.2014r., sygn. akt VIII Ns 345/12

p o s t a n a w i a:

uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę przekazać Sądowi Rejonowemu w Wałbrzychu do ponownego rozpoznania.

Sygn. akt II Ca 609/14

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 29 maja 2014 r., Sąd Rejonowy w pkt I ustalił, że w skład majątku spadkowego po W. M. wchodzi następujące składniki majątkowe: udział w wysokości (...) w prawie do najmu garażu położonego w W. przy ul. (...) o wartości 300 zł; (...) środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku bankowym w Banku (...) S.A., których wartość wynosi 7032 zł; udział w wysokości (...) w prawie własności samochodu o. rok. prod. 2005 o wartości 7500 zł; w pkt II dokonał działu spadku w ten sposób, że składniki majątkowe opisane w pkt. I, podpunkt a, b, i c przyznał na wyłączną własność uczestniczce postępowania H. M.; w pkt III zobowiązał uczestniczkę H. M. do spłaty na rzecz wnioskodawczyni I. S., D. M. (1) oraz uczestnika R. M. kwot po 5563 zł dla każdego z nich w terminie dwóch miesięcy od uprawomocnienia się postanowienia, zaś w pkt IV zobowiązał uczestników H. M. i R. M., aby uiścili na rzecz wnioskodawczyni I. S. i D. M. (1) solidarnie kwoty po 250 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 19 września 1998 roku W. M. zawarł związek małżeński z uczestniczką postępowania H. M.. W 1998 roku małżonkowie H. i W. M. sprzedali przysługujące im na prawach współwłasności ustawowej własnościowe mieszkanie położone w W. przy ul. (...) za cenę ok. 27 000 zł, która została wydatkowana na wyjazdy rehabilitacyjne, wczasy, ubrania. W okresie od 1998-1999 roku oraz w latach następnym w nieruchomości przy ul. (...) przeprowadzone były drobne bieżące prace remontowe, mające na celu utrzymanie nieruchomości w należyłym stanie. Łączny koszt prac wyniósł ok. 11 300 zł. W 2008 roku małżonkowie W. i H. M. nabyli samochód marki O. którego koszt został pokryty ze środków uzyskanych ze sprzedaży pojazdu marki D. i kredytu zaciągniętego na ten cel. Małżonkowie W. i H. M. posiadali wspólny rachunek bankowy w Banku (...) S.A., na którym były zgromadzone środki pieniężne. W. M. przysługiwało prawo najmu garażu nr (...) położonego w W. przy ul. (...) w udziale wynoszący (...). Postanowieniem z dnia 27 lutego 2012 roku Sąd Rejonowy w Wałbrzychu w sprawie I Ns 64/12 stwierdził, iż na podstawie ustawy spadek po D. M. (2) zmarłej dnia 4 marca 1996 roku w W., ostatnio stałe zamieszkałej w W. na podstawie ustawy nabyli: mąż W. M., córka I. S., córka D. M. (1), syn R. M. po (...) części oraz stwierdzono, że spadek po W. M. zmarłym w dniu 21 listopada 2011 roku w W., ostatnio stałe zamieszkałym w W. na podstawie ustawy nabyli: żona H. M., córka I. S., córka D. M. (1), syn R. M. po (...) części. W skład spadku po zmarłym W. M. wchodzi: udział wynoszący (...) w prawie najmu garażu położonego w W. przy ul. (...) o wartości 300 zł; (...) środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku bankowym w Banku (...) S.A., których wartość wynosi 7 032 zł; udział w wysokości (...) w prawie własności samochodu O. rok produkcji 2005 o wartości 7 500 zł. Sąd Rejonowy wskazał, że tak określony stan faktyczny ustalił na podstawie dowodów z przedstawionych przez wnioskodawczynię i uczestników postępowania, dokumentów w postaci postanowienia sądu, odpisów skróconych aktów małżeństwa i aktów zgonu, zaświadczeń, rachunków i paragonów- prawdziwości i rzetelności, których żadna ze stron nie przeczyła, skutkiem czego zostały one uznane za wiarygodne źródło informacji. Nadto Sąd przeprowadził dowód z zeznań świadków T. B., M. W., które w ocenie Sądu okazały się zasadniczo spójne wzajemnie jak i z pozostałym materiałem dowodowym, mając jednakże na uwadze, że żaden ze świadków nie posiadał kompleksowej wiedzy o okolicznościach, na które ich powołano, mianowicie przedmiocie i wartości nakładów poczynionych przez W. M. i H. M. na nieruchomość położoną w W. przy B.. Zdaniem Sądu, na kompletność i szczegółowość relacji świadków wpływał też znaczny upływ czasu między momentem składania zeznań, a datą zdarzeń których one dotyczyły. Stąd bez wpływu na ich wiarygodność pozostały drobne nieścisłości, w szczególności co do czasu w którym wykonywano określone prace, ich kolejności lub zakresie jednorazowo podejmowanych prac. Niemniej, ustalając stan faktyczny Sąd Rejonowy oparł się jedynie na tych zeznaniach świadków, które nie budziły wątpliwości, a dotyczyły konkretnych zdarzeń, nie domniemań lub ocen. Dodatkowo przeprowadzono dowód z przesłuchania uczestników postępowania R. M., H. M. oraz wnioskodawczyń I. S. i D. M. (1). Zeznania te w zakresie, odnoszącym się do poczynionych na nieruchomość nakładów, Sąd uwzględnił co do samego faktu ich poczynienia, zaś w zakresie wartości tych nakładów oraz ich pokrycia jedynie w części, w jakiej znajdowały poparcie w pozostałym materiale dowodowym. Nie zostały uwzględnione twierdzenia wnioskodawczyni I. S., D. M. (1) i uczestnika postępowania R. M., co do wysokości nakładów oraz ich poniesienia przez W. M., jako będące wynikiem ich obiektywnej oceny. Celem ustalenia wartości nakładów poniesionych na nieruchomość położoną w W. przy ul. (...), przeprowadzono dowód z opinii biegłego K. K.. W opinii biegły określił zakres poniesionych nakładów w oparciu o inne zgromadzone w aktach dowody w postaci rachunków, faktur, paragonów oraz zeznań świadków, a także ich wartość. W ocenie Sądu Rejonowego opinia ta była nierzetelna, widniejące w niej zapisy są sprzeczne ze stanem faktycznym i prawnym niniejszego postępowania, dlatego też nie mogła stanowić właściwego źródła informacji o istotnych okolicznościach sprawy. W przedmiotowej sprawie wnioskodawczyni I. S., D. M. (1) oraz uczestnik postępowania R. M. podnieśli, że zmarły W. M. poniósł liczne układy na lokal mieszkalny przy ul. (...), które winny zostać uwzględnione przy ustalaniu ewentualnych spłat udziałów w spadku. Tym samym to na I. S., D. M. (1) oraz uczestniku postępowania R. M. spoczywał obowiązek wykazania, że żądana wartość nakładów jest uzasadniona, a więc powinni oni wykazać, że koszt dokonania nakładów został poniesiony przez W. M.. W oparciu o dowód z zeznań świadków (którzy uczestniczyli w wykonywaniu remontów jako wykonawcy lub byli świadkami wykonywania prac, względnie zmiany stanu faktycznego na skutek ich wykonania) oraz pozostały materiał dowodowy przedstawiony w toku postępowania, Sąd Rejonowy przyjął za udowodnione, że nakłady takie w istocie zostały poczynione. Jednakże, zakres tych prac, zdaniem Sądu, w całości miał charakter normalnych prac konserwacyjnych obciążających właściciela, a służących zachowaniu substancji nieruchomości w stanie nie pogorszonej. Ponadto wykonane roboty remontowe

nie miały charakteru remontów koniecznych lub ulepszeń. Analiza zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, w połączeniu z okolicznością, że zakup materiałów dokonywała uczestniczka postępowania H. M. (co wynika z treści faktur i rachunków noszących adnotacje o zapłacie gotówką, paragonów) doprowadziła Sąd pierwszej instancji do przekonania, że koszt prac przeprowadzonych w nieruchomości przy ul. (...) został poniesiony w całości przez H. M.. W konsekwencji, nie uwzględniono wartości tych nakładów i nie dokonano ich rozliczenia. Ponadto, w ocenie Sądu, bezzasadne było zgłoszone przez uczestniczkę postępowania H. M. żądanie zaliczenia na schedę spadkową wnioskodawczyni I. S., D. M. (1) oraz uczestnika postępowania R. M., darowizn otrzymanych od spadkodawcy, skoro uczestniczka H. M. w żaden sposób tego nie udowodniła. Nie przedstawiła żadnego dowodu potwierdzającego fakt ich dokonania. Również wniosek uczestniczki dotyczący zaliczenia kosztów pogrzebu uznano za nie udowodniony, gdyż nie wykazała ona, że poniesione przez nią koszty związane z pochówkiem spadkodawcy przekroczyły kwotę zasiłku pogrzebowego. Za podstawę prawną swojego rozstrzygnięcia Sąd przyjął art. 1035 k.c. zgodnie z którym spadek może przypadać kilku spadkobiercom i ma wówczas charakter współwłasności w częściach ułamkowych oraz art. 210 k.c. w zw. z art. 1035 k.c i art. 1037 § 1 k.c. W ocenie Sądu, zgłoszone żądanie działu spadku pozostawało usprawiedliwione co do zasady, skoro spadek po W. M. przysługuje kilku osobom, a krąg spadkobierców nie był między stronami sporny. Między wnioskodawczyniami, uczestnikiem postępowania R. M., a H. M. nie było żadnego zgodnego wniosku co do przyznania garażu. Dokonując działu spadku Sąd przyznał, więc udział w prawie najmu garażu żonie zmarłego, biorąc pod uwagę, że do chwili obecnej jest jedynym jego użytkownikiem oraz posiada samochód, który w nim garażuje. Strony zgodne były jedynie co do działu samochodu osobowego oraz środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku bankowym. Sąd Rejonowy dokonując działu spadku przyznał udział wynoszący (...) w prawie najmu garażu położonego w W. przy ul. (...) o wartości 300 zł, (...) środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku bankowym w Banku (...) S.A. , których wartość wynosi 7 032 zł, udział w wysokości (...) w prawie własności samochodu O. rok produkcji 2005 o wartości 7 500 zł na wyłączną własność uczestniczki postępowania H. M.. Ponadto Sąd Rejonowy ustalił, że łączna wartość całego majątku spadkowego wynosi 14 832 zł. Spadkobiercy nabyli spadek w udziale wynoszącym po(...). Mając to na uwadze Sąd wyliczył, że z kwoty 14 832 zł to 3 708 zł i przyznał uczestniczkę postępowania H. M. składniki majątku spadkowego w łącznej wysokości 14. 832 zł, orzekając wobec niej obowiązek tytułem spłaty udziału w masie spadkowej w terminie dwóch miesięcy od uprawomocnienia się postanowienia. Sąd Rejonowy wskazał również, że dokonując wyliczenia wysokości spłat pomylił się i orzekł w pkt III postanowienia obowiązek wobec H. M. spłaty na rzecz wnioskodawczyni I. S., D. M. (1) i uczestnika postępowania R. M. kwoty po 5 563 zł, podczas gdy wyliczenie prawidłowe daje wynik 3 708 zł. O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 113 ust. 2 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zw. z art. 520 § 1 k.p.c., zobowiązując uczestników postępowania H. M. i R. M., aby uiścili na rzecz wnioskodawczyń I. S. i D. M. (1) solidarnie kwoty po 250 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania, na które składała się połowa opłaty od wniosku.

W apelacji od powyższego postanowienia, uczestniczka postępowania H. M. zaskarżając je w części, tj. w pkt I lit. a w zakresie w którym Sąd ustalił, że w skład majątku spadkowego wchodzi udział w wysokości (...) w prawie najmu garażu położonego w W.; w pkt III w zakresie w jakim zobowiązał uczestniczkę postępowania H. M. do spłaty na rzecz wnioskodawczyni I. S., D. M. (1) oraz uczestnika R. M. kwoty po 5563 zł dla każdego z nich; w pkt IV w zakresie w jakim zobowiązał uczestniczkę H. M. do uiszczenia na rzecz I. S. i D. M. (1) solidarnie z R. M. kwoty po 250 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania, zarzuciła mu:

I. sprzeczność zebranego w sprawie materiału z treścią zaskarżonego postanowienia poprzez:

1. przyjęcie że w skład majątku spadkowego po W. M. wchodzi udział w wysokości $\frac{1}{2}$ w prawie najmu garażu położonego w W. przy ul. (...) o wartości 300 zł, podczas gdy w skład spadku wchodzi prawo najmu garażu położonego w W. przy ul. (...);
2. błędne ustalenie wysokości udziału spadkowego na kwotę 5563 zł, podczas, gdy prawidłowe obliczenie wysokości udziału spadkowego daje inną kwotę.

II. Naruszenie art. 520 § 1 k.p.c. poprzez nałożenie na uczestniczkę H. M. obowiązku jak w pkt IV zaskarżonego postanowienia

Mając na uwadze powyższe zarzuty, skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia w pkt I lit. a i ustalenie, że w skład majątku spadkowego po W. M. wchodzi prawo najmu garażu położonego w W. przy ul. (...); zmianę zaskarżonego postanowienia w pkt III i zobowiązanie uczestniczki postępowania H. M. do spłaty na rzecz wnioskodawczyni I. S., D. M. (1) oraz uczestnika R. M. kwot po 3708 zł dla każdego z nich w terminie dwóch miesięcy od uprawomocnienia się postanowienia; zmianę zaskarżonego postanowienia w pkt IV i nie obciążanie uczestniczki postępowania kosztami za pierwszą instancję.

Sąd Okręgowy zważył:

Apelacja podlegała uwzględnieniu, aczkolwiek rozpoznając ją Sąd Okręgowy wziął pod uwagę inne argumenty, niż te, na które powołała się skarżąca. Z materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie wynika, że w skład spadku po W. M. wchodzi udział spadkodawcy w majątku objętym małżeńską wspólnością ustawową z D. M. (2) oraz z jego drugą żoną H. M.. W takiej sytuacji do dokonania działu spadku niezbędne jest uprzednie albo jednoczesne z działem spadku, połączone w tym samym postępowaniu, przeprowadzenie podziału majątku wspólnego, chyba, że zapadł już prawomocny wyrok rozstrzygający o żądaniu ustalenia nierównych udziałów małżonków w majątku wspólnym oraz o żądaniach zwrotu wydatków, nakładów i innych świadczeń z majątku wspólnego na majątek odrębny lub odwrotnie / patrz: uchwała SN z dnia 2.03.1972r, III CZP 100/71, opubl. Lex nr 1379 /. Z akt sprawy w żaden sposób nie wynika, by postępowanie o podział majątku pomiędzy W. M. a D. M. (2) oraz pomiędzy spadkobiercami W. M., a H. M. były prowadzone lub by toczyły się sprawy w zakresie ustalenia nierównych udziałów w majątku dorobkowym bądź o rozliczenia między małżonkami z tytułu nakładów na majątek wspólny czy ich majątki odrębne. Pomimo tego, oraz pomimo złożenia wniosku o zniesienie współwłasności pomiędzy małżonkami, Sąd Rejonowy tych kwestii w żaden sposób nie rozpoznał, co jest niedopuszczalne, a ograniczył się w swym rozstrzygnięciu jedynie do kwestii działu spadku po W. M.. Zauważyć należy również, że wnioskodawczynie we wniosku domagały się także działu spadku po małżonce D. M. (2), czego Sąd Rejonowy także nie rozpoznał, choć ustalił, że w skład spadku po W. M. wchodzi udział wynoszący (...) część w prawie najmu garażu. Co prawda skarżąca na te okoliczności w apelacji się nie powołała, jednak przedmiotowa sprawa należy do tzw. spraw działowych, w których orzeczenia in merito są ze swej istoty niepodzielne / integralne /. Oznacza to, że postanowienia te muszą dotyczyć całości przedmiotu działu, gdyż stanowią one powiązaną, integralną całość, a poszczególne rozstrzygnięcia są wzajemnie zależne i uwarunkowane. Taki nierozzerwalny związek powoduje, że wadliwość jednego z rozstrzygnięć, skutkuje koniecznością zmiany lub uchylenia postanowienia działowego w całości i orzeczenia o całości podziału. Tak więc apelacja w sprawach działowych- niezależnie czy została skierowana przeciwko całemu orzeczeniu czy tylko przeciwko jego części- jest apelacją dotyczącą całego orzeczenia, co z kolei powoduje to, iż Sąd II instancji może wyjść poza granice zaskarżenia wskazane przez skarżącego oraz poza granice jego wniosków / patrz: uchwała SN z 17.11.2009r, III CZP 83/09, opubl. Lex nr 530763 /. Oprócz tych kwestii należało także stwierdzić, że rację ma skarżąca zarzucając Sądowi Rejonowemu, że ten w sposób nieprawidłowy obliczył spłaty należne na rzecz wnioskodawczyń i ucz. R. M.. Skoro więc Sąd I instancji nie rozpoznał takich zasadniczych kwestii jak podział majątku dorobkowego między spadkobiercami małżonków, ustalenie ewentualnych nierównych udziałów w majątku wspólnym, wzajemnych rozliczeń z tytułu ewentualnych nakładów oraz sprawy o dział spadku po D. M. (2), nie można przyjąć, by doszło do rozpoznania istoty sprawy, co z kolei skutkowało koniecznością uchylenia zaskarżonego orzeczenia do ponownego rozpoznania / art. 386 § 4 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc /. Rozpatrując sprawę na nowo Sąd dokona kompleksowego podziału majątku po małżonkach D. M. (2) i W. M. oraz małżonce H. M., które powinno obejmować zarówno podział obu majątków dorobkowych i kwestie z tym związane / dotyczące udziałów w majątku i rozliczeń z tytułu nakładów / oraz dział spadku po obu spadkodawcach, a to zgodnie z wnioskiem wnioskodawczyń oraz w sposób prawidłowy orzeknie o odpowiednich spłatach. Należy tu także podkreślić, że nie ma racji skarżąca utrzymując w apelacji, że prawo najmu garażu stanowiło jedynie majątek odrębny W. M.. Jak wynika bowiem z dokumentów znajdujących się aktach sprawy umowa najmu garażu / k. 57 / została zawarta 1 lipca 1983r czyli w trakcie trwania małżeństwa D. i W. M., prawo to więc wchodzi w skład ich małżeńskiej wspólności ustawowej / patrz: uchwała SN z 20.03.1987r, III CZP 9/87, opubl. Lex nr 3353 /.